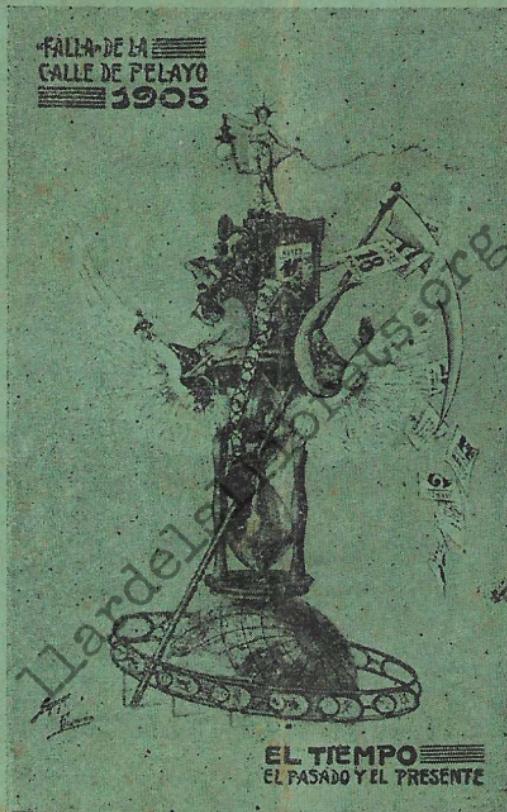

RELASIÓ Y ESPLICACIÓ

de lo que conté la

FALLA
DEL CARRER DE PELAYO
AÑ 1905

Imp. F. Guillem, Torno, 6.- Valencia

1M 13597

llardelsllibrets.org

PREÁMBUL

¿Lo que significa esta falla? ¡Cuansevól hu' esplica! Si será peliaguda, que no sabent yo mateix el seu significat, men aní l' altre dia en busca d' un amic, que vostés dehuen coneixer, si no tots, alguns (per lo menos els aficionats als cherocífics y demés embolicis), y á este amic que li dihuen Novejarque y que es un espesie de Victor Hugo en aixó de la criptografía, li vaig enseñar el boseto y li vaig demanar per favor què m' el desifrara, y despues de rascaise molt la tótina, refilarse el bigot y mirar al techo aquelles sincuanta vegaes, acabá per dirme:

—Che, yo aixó no hu' antenc; pero veches si parles en Guillot, Gallart ó no sé com digué, y eixe qu' está mich loco, demandant á boca plena una selda en Chesús, perque tots li *fan el vasío*, com ell diu, pot ser que te proporsione la explicació que me demanes pera compondre el teu llibret.

No vaig voler incomodar al tal *suechete*, en el propòsit de fer lo qu' el pintor aquell del cuento, que pintaba lo qu' eixia; De modo, qué así me tenen vostés ploma en ristre, embrutant cuartilles (y no de ví), pa escriure lo qu' ixca, dient lo que aquell: *Si sale con barbas, San Antón.*

Pero em pense qu' este llibret va á pareixer un san Roch, per les moltes flagues literaries de que adolix.

Y hasta no faltarà quí l' impóse ahor no ne tinga,

que les chents sempre critiquen,
segons contaben mons pares,
á tots aquells que se fiquen
en camisa d' onse vares.

SATURNO (El Temps)

Escromensaré dient algo del tio de les barbes, d' eixe que s' está entretenint arrancant els paperets del calandari; entreteniment que, vist aixina de colp y volta, pareix prou tonto y *sin embargo* té el seu significat, perque mentres nosaltros vivim confiats en qu' estem á 19 de Mars, pose per exemple, ell va arrancant paperets y més paperets, y cuant manco s' eu figurém, resulta que mos ha posat á ú ó dos d' Abril, fecha en que mos cau la casa... damunt, perque verdaderament es cáuremos la casa en les costelles vores entrar al casero en lo resibet en la ma, la sonrisa en els labios y la cara de gos chato prepará per si li diém que no hian águiles pa pagar el mes.

Hara vostés dirán.—Bueno, ell que arranque fulletes del calendari tot lo apresa que vullga; nosatros en no donarse per entesos en pau.—Perfectament; pero es el cas que lo qu' eixe tío fá no hiá ningú qu' eu desfasa; ni el revolutionari Maura te poder sufisient pera desfero. Así no caben fórmules *político-pasteleras*, perqu' el tal tío té un poder sobrehumá, y es tan metódic, se porta una marcha tan igual, tan acompasá, que per molts sigles que pasen el vorán sempre lo mateix, y pa convènserlos, vaig á contarlos el oriche de la sehua historia, susintament, per supost, perque per un' aguileta qu' els costará este llibret, no vaig á ferlos una historia com la Universal de Cantú.

Y conste qu' el tío de les barbes ne té mes.

Pero escomensém.

*

**

Pues señor, allá per el temps del Cáos, que ve á ser algo aixina com l' administració pública española, y cuant escomensá la formasió del Sél, la Terra, l' Atmósfera, etsétera, etsétera, se casaren (no sé si per la iglesia ó per lo sivil) una chicota redona com una bola que li dien Rea y un chicot molt simpàtic, conegut per Urano. D' este matrimoni naixqueren varios fills, ú d' ells, Saturno, qu' es el héroe d' estos apunts històrics. Este señor don Saturno, tenia un chermá machor que li dien Titán, al cual, com á hereu qu' era, li corresponien tots els bens de sons pares, pero renunsió chenerosament á ells en favor de son chermá, á condisió de que tenia que tragarse sofrechits ó torrats ó com vclguera, tots els fills que li donara sa muller, una jamona que li feia entrar un dolor de ventre com el bras al que la miraba y qu' eixia á pasechar en un carro tirat per lleons, la qual señora dit siga de pas, s' emportaba la clau cuant eixia de casa, no sabém en quins intensió.

Bueno; pues esta bona señora va tindre una vegá un chiquet, y escamá perque el antropósago del marit s' els menchaba tots, agarra, agafa y ¿qué fá? va y li diu en la machor tranquilitat del mon que lo que había tengut era un piló de riu. Nostr' home s' eu cregué aixina, y agarrant el piló, sen va chanó chanó y anda que andarás que nunca llegarás cap' á la Figuera y allí s' el feu en all-y-pebre, entré bons tragos del del rincó. Desde entones qu' es coneix el dolor de quixal y el mal d' estómago, per mes qu' ell se quedá tan satisfet y campante com si tal cosa.

Pero Titán no dormía; va descubrir la maraña de doña Sibelles, que aixina li dien á la señora de D. Saturno, y sabent qu' el chiquet existía amagát, li fa la guerra á son chermá hasta que vensemlo m' el tanca pres.

Aquí te quiero, escopeta! Júpiter, qu' era el chiquet en cuestió, se feu home, se casá, tingué fills, y cuant va compendre l' amor de pare, s' enrecordá qu' el seu estava pres y escomensá á tirar rayos y sentelles contra son tío y els seus cosins, achudat per son fill Baco, que prengué la figura de lleó en la mateixa fasilitat que prenia els grans cañamons, y va conseguir la llibertat de son pare. Pero éste, selós de son fill, perque li havia dit una chitana que se faria señor absolut del sél, escomensá á maimonaes en ell, y el bonachó de Júpiter ho feu tan rebé que li soltá una perná en la boca sinse dents y el va tirar del Olimpo que es ahon estes coses pasaben, y Saturno, mes asustat que una cagarnera, se refugiá en Roma; después se feu amo y señor de tot este planeta, y así el tenim encara, imposantmos la seuua omnímoda voluntat, mentres nosatros contemplém la seuua marcha á través del mon, tremolant de pensar en el dia que li done la gana de fer en nosatros lo que fea en sons fills.

perque res li dona pena,
y seguint riguós turno
tot s' eu traga á boca plena
su majestat don Saturno.

EL PASAT Y EL PRESENT

Amagant la llecha cara,
molt mes llecha que la fam,
y tenint per companyera
la negra rata pena
y en una actitud sombría
que al cor li dona fredat,
en el rellonche d' arena
hiá una figura incrustá.

— ¿Qui es? Sent ya que pregunten
viudos, fadríns y casáts.

¿Qui es? Mireu el rellonche;
voreu un crésol penchát
en una de les columnes
á la poca llum que fa
podreu penetrar el fondo
d' eixe ninot endolát.

Llechintlo, pareix que diga:
— ¡Señor, com pasen els anys!

¿Qué s' haurán fet aquells homens
qu' en la espaseta al costat,

el sombrero hasta les sellas
y en la capeta embosáts
armaben llos, camorres
y derramaben la sanc
per un *quitame esas pajas*
ó per si era *Pedro ó Juan?*
Tots rendintme idolatria,
als meus peus achenolláts
estabem sempre, á tot hora
y ensenent fogates grans,
torraben com á les chullies
les persones á millars.

¡Huí, ya res! Eixa chicota
que ha puchát tan alt, tan alt,
que desde ahon está domina
tot lo que pasa así baix
y qu' en eixa llum tan clara
que porta sempre en la ma
y me sega cuant la mire,
el meu cresol ha eclipsat
deixantme pa sempre asoles,
trista, vensuda, humillá.
Tots l' apresien, tots l' adoren,
tots li canten, tots li fan
l' acatament, tots son festes
y agassjos, mentres tant
á mi me sega el corache:
mentres la rabia em desfá,
de vore que cuant intente
per tornar al meu reinat,
me' u té que desfer tot ella,
pero soltantme de pas
un puntapeu en el... puesto
que ya 's poden figurar,
tenintme aixina vensuda
y pa sempre arrinconá.

EL TREBALL Y EL DESCANS (El dia y la nit)

Eixe que está treballant
dabant del sol y l' sbella
que han posat en l' ala aquella,
ben clar están demostrant

qu' el poblé cuant es actiu
y no sent la negligència
viu sempre en plena opulència
y el seu pas es progresiu.
Per eixemple; ahí tens Fransia;
poble que va vent en popa
y es pasecha per Europa
en molt de orgull y arrogància.

— Calla, que me dones risa.
— ¿Qué dius? — Lo que dic, calla.
¿No veus eixa com treballa
y no porta ni camisa?
Así estém abandonàts,
conque deixat d' eixos resos;
que treballen els francesos
qu' estan mes adelantats
Preferixc la de la lluna;
eixa que du un mant d'estreles.
Mentres tú la pell te peles
treballant, yo no dic pruna,
que no vull rodar la noria.
Mentres se dorm, tot s' olvida,
y aixina 's pasa la vida
Sense pena y sense glòria.
Conque agarrat al del sol
y carrega en el progrés.
Bueno, no 'm digues res mes:
yo vech qu' eres espanyol.

Les quatre Estasions

¡Allá vā! May creguí qu' este tren en el que viachém tots els mortals, portara tan ràpida carrera. Els obiectes pasen ant nosatros com si foren fantasma; ilusions d' un moment. No hià res que siga duraero; encara no ha aplegat à fijarse la vista en una cosa, cuant te se presenta un atra, y aixina susesivament, sense poder fijar l' atensió en res.

Desde que m' ha asomat à la finestra del meu departament, que la mehua vista may paia; vol estudiar en atensió els obiectes que van venint, ó mes ben dít, que anem alcansant y no tinc temps pera fijarme 'n ells; pera conseguir algo, tinc que estendre la vista allá llunt, molt llunt; poc à poc, conforme vā acostanse el punt ahon me fije, vaig descubrint coses noves, detalls que no podía vore per la distansia... Pero cuant hu' alcance, cuant eu

tinc prop, que no tinc mes que allargar el bras pera tocaro en la mà, la marcha vertichinosa del tren meu impedix y allò pasa, pasa pera no tornar ya mès...

¡Pero asò may para?

¡Ah, sí! Ya veig una estasió; gràcies à Deu. Allí farém alto y podrém descansar un poc d' este pesat viache.

Y per lo que veig, allò deu ser bonico.

¡Ya hu crec! Els abres frondosos, carregats de frut; el camp cubert per verda alfombra; les flora en tanta multitút com variaes; tan variaes com colors tenen, y mes colors, que gotes de aigua te la mar.

Això es bonico; ¡bonico!

Això mereix que se cante... Sí, sí; ¡á cantar!

Vull cantar, que la hermosa perspectiva
d' eixe camp, paraís ahon la natura
s' ostenta mes radiant y en galanura
tal, qu' envecha la reina mes alta,
no ha de tindre à la meua ven esquiva
pa enaltir, com mereix, tanta hermosura
y en brillant y sentida tesitura,
cantará sempre fresca y sempre viva.

Dols arrull de la Lira virchiliana;
ambient embalsamat que amor emana;
flors perfumaes; fresca alfombra verda,
vull cantarvos, vingau, presteume ausili,
à vore si entre tots fem un idili
ó algúno coloqui com el de la...

¡Ché! ¿Asò qu' es? Entusiasmát per els ríos, no m' habia
fijat qu' el tren seguix avant, sense fer cas de la estasió. No
amaina la marcha; seguix igual... ¿S' haurá trencat alguna pesa de
la máquina? Pero no; res indica tal cosa; la marcha es la ma-
teixa...

¡Ah, vamos, ya hu comprendi Es que allá ve un atra estasió;
sense ducte pararém en ella.

Y també es bonica, pero mes calorosa. Com à que la calor
m' alcansa ya y estic per ferme nohuet.

¿Allò qu' es? Un immens llansol, entre vert y blau, s' estén
allà; un confús rumor aplica hasta els meus oits... ¡Ah, sí! això
es la mar.

¡La mar... Vinga el guitarro, que asò se mereix que hu salute
en uns cuants ríos de la mehua collita.

Aguantant els rigors d' un sol que aploma
y es mereix que li donen botifarri,

perque tot lo que pilla hu achicharra
y es capás de corrompre hasta á la Moma,
escomense á cantar... Cantém en broma,
que sentint l' aspre cant de la chicharra
me bull la sanc y sent que me socarra
y hasta me derritix la tosca ploma.

¡Vinga foc! que la set al mon abrase
que marchite les flors; qu' els camps arrase
qu' es seque l' aigua que les hortes rega,
que no quede sansera ni una fulla...
yo, molt tranquil, me ficaré á remulla,
qu' estic, com solen dir, suant la pega.

¡Aguardat! ¡Ché, maquiniste! ¡Maquiniste...! Sí, chiulalí, que té agonia. Este, per lo vist, no fa conte de parar may; así ficat en una cherria plena d' aigua, com si fora una botifarreta en oli, única manera en qu' es pot soportar esta temperatura, esperant qu' el tren pare, pera que me puga arreglar á mon gust ..

Home, ya vech un atra estasió. Pues á la de tres, mort ó pres. Si no parém ara, ya dic que no parém may.

¿A vore? ¿Aixó qu' es? Pareix una viña... Chust; d' ahí trahuen el ví; eixe liquit que ha mereixcut l' aprobadís de tots els homens que discurrixen una miqueta (y dels que no discurrixen, també), sols que uns els saben beure y astres abusen d' ell en perchuí propi.

Fernanflor digné, beber es vivir; vivamos; esto es, bebamos. Baeno, pues vinga un trago pa templar la veu y vinga el guitarró pa templarlo, qu' el mateix autor va dir qu' el ví te idees, puesto que les inspira.

¡A veure, pues, y á cantar!
ultrachant á la flor, el vent chelát,
que aniquila y destrosa impunement
les gales que adornaren un momènt
á la vida, com regia macheštát,
de tot lo qu' existix s' ha apoderat
en molt de sentiment de lo existent
y demostra lo gran del sentiment
apareixer tot mort y tot pelát.
¡Hasta els homens se senten abatúts!
y al mirar tots els abres sense fruts
s' aclamen temorosos á son Deu...
Tots memos yo. ¡Ningú me pot á mí
mentres tinga el barral plenet de ví,

perque únicament viu, aquell que beu!
¿Tampoc fem alto? ¡Che, asó es masa!

¡Huay, que fret! Debém estar prop del Polo Norte, perque allá vech molta neu.

¡Vacha una vista rara! el piso, blanc; les muntañes, blanques, els ábres chorrant blancura per totes les rames; els rius les sequies y els sequiols, pareixen fixes blanques, y *sin embargo* de tanta blancura, á mí se me está tent negre, perque me pareix que la fam, la son y la set, tres personnes distintes y una sola calamitá verdadera, s' está enseñorechant de nosatros.

Asó es un mal, pero com el que canta dihuem que *su mal es-panta*, á mí m' han entrat desichos de cantar... y vacha la cuarta cansó, ya que veig la cuarta estasió (y cau en vers).

Trist, blanc, com d' una verche la mortalla,
als meus ulls apareix el mut paisache;
plora gotes de neu el sec ramache
y mort de fret el pardalet se calla.

Fiera y ruda; cruel es la batalla
que natura sosté contra eixe ultrache;
pero s' apaga el foc del seu corache
y no pot tindrer á la neu s' calla.

¡Lucha, lucha, que tehu la victoria
será, y per fí et coronarás de gloria;
d' eixa gloria que els héroes engalana!

¡Lucha tenas, que ya el llorer t' espera!
Yo, voré els bons raere la barrera
tapát en una manta morellana.

¡Asó ya no hian cristiáns que hu aguanten! Pero, ¿ahón aném nosatros?

¡Ah boch de mí! hara hu comprenc. Per allá vech asomarse la primera estasió. Este tren may para. Asó es de lo que dihuem el moviment continuo..

¡Redeu, quin temps mes mal empleát! ¡Qui poguera tornar arrere! Pero ya no pot ser. Aé marcha; marcha impavit sense feras de llants y lament. Sort á tot, á alegrías y penes; á ilusións y reclitáts; á esperanses y desengaños; á tot cuant constituix la vida humana, hasta que vinga *la pelá* y tallant nostre alé en s' afilá guadaña, mos tire de cap á la fossa, posantmos damunt un muntó de terra entre la qu' es podrirém pera no tornar may mes al món.

¡Qué rofus som els homens, com dia m' agüelo cuan filosofabam
¿Per qué haurán fet de la vida un *valle de lágrimas*?

De llágrimes tenía que ser, sí, pero de les que arranca la ruidosa y alegre carcallá...

llardelsllibrets.org

llardelsllibrets.org